

Çocuklarla konuşmak

Çocuklarla çocuk hakları ve istismar durumunda yardım hakkında konuşmak

„Çocuklarla konuşmak“, çocuklarla bazı konular hakkında konuşmayı denemeniz için sizi teşvik etmeyi amaçlamaktadır; çünkü zor konuları konuşmaya çalışmak bile çocukları şiddetten, manipülasyondan, cinsel istismardan, ayrımcılıktan ve akıl karışıklığından koruma yönünde önemli bir adımdır. Aktif olarak dinlese de dinlemese de çocuğu güçlendirir. Olası zor bir durum yaşaması halinde çocuk, sizin onun muhatabı olduğunuzu veya olabileceğinizi bilir; çünkü alışılmamış, belki de utandıran ya da can sıkıcı ve insana ağır gelen konuları konuşabilme cesareti gösterebilmişsinizdir.

Aşağıda çocuklarla nasıl konuşabileceğinize yardımcı olabilecek ve size bu konuda fikir verebilecek örnek cümleler bulacaksınız.

SELBSTLAUT
Fachstelle gegen sexualisierte Gewalt an
Kindern und Jugendlichen
Vorbeugung · Beratung · Verdachtsbegleitung

Selbstlaut

Tel.

Email.

Web.

Thaliastraße2/2A, 1160 Wien

+43 1 810 90 31

office@selbstlaut.org

selbstlaut.org

Für Çocuklar için en huzursuz edici şeylerden biri, bir şeyin yolunda gitmediğini hissetmeleri; fakat bu konuda hiç kimsenin onlara bir şey söylememesidir. Gerçekten ne olduğunu öğrendiklerinde onların kendilerinin suçlu olmadığını ve dünyayı alt üst eden şeylerin farklı sebepleri olabileceğini genelde bilirler. O yüzden genellikle kısa ve öz bilgiler çocuklara neler olup bittiğini anlatmak için çoğu zaman yeterlidir.

„Peki ya çocuklar hiç soru sormazsa?“ diye düşünüyor olabilirsiniz.

Çocukların size soru sormasını beklemeden; çocukların gördüğü, duyduğu, hissettiği, belki de bildiği fakat konuşulmasının yasak olduğunu düşündüğü günlük yaşamdan şeyleri fırsat bilerek çocukları aktif olarak bilgilendirmeye çalışın.

Çocuklara neyi nasıl anlatmak gerektiğinin bir tarifi veya tek bir doğru yolu yok; fakat düşüncelerini ve duygularını anlamlandırmaya yardımcı olacak ve yaşadıklarını anlatmalarına ve sorularını yanıtlamalarına destek olacak her şeyin çocukları güçlendirdiğini biliyoruz.

Çocuklarla zor konular hakkında konuşmak pratiklik gerektiren bir iştir ve zaman ister. Biraz orada biraz burada alıştırmaya yapılması halinde göreceksiniz ki giderek daha kolayınıza gidecek ve günlük yaşamın bir parçası haline gelecektir.

Bu kitapçık, konuşmanıza yardımcı olmak için geliştirilmiş aşağıdaki beş konudan bir tanesidir.

- 1) Çocuk hakları ve şiddet görme durumunda yardım
- 2) Çocuklar arasında cinsel şiddet ve rıza (onay)
- 3) Yetişkinlerin irite edici davranışları

- 4) Cinsel eğitim ve pornografi
- 5) Kaygı, stres ve travma

„Çocuklarla konuşmak“ serisi, Selbstlaut ekibi tarafından ilkökul çağındaki çocuklarla bazı zor konularda konuşmayı kolaylaştırmak için geliştirilmiştir. Bazı içerikler 12-13 yaşından büyük çocuklar için de uygun olabilir; fakat genel olarak gençler için bu kitapçıkta bulunmayan farklı ifade şekilleri gereklidir.

Çocuklarla çocuk haklarını konuşmak, cinsel istismarı önlemede önemli konulardan biridir. Onları sahip oldukları haklar hakkında bilgilendirmek, neleri yapabileceklerini, neleri yapamayacaklarını, iyi olmaları için nelere ihtiyaçları olduğunu, yetişkinlerin onlar için ne yapması gerektiğini ve yetişkinlerin neleri yapmaması gerektiğini, haklarının elinden alınması halinde ne yapmaları gerektiğini bilmeleri çocukları güçlendirir ve onlara netlik kazandırır. Çocukların iyi büyümesini sağlamak için bir sürü ülkeden yetişkinin, uyulması zorunlu olan kurallar koyduklarını bilmeleri gerekir.

Ne gibi hakları olduğunu bilen çocuklar, haklarının ellerinden alınması halinde yetişkinlerin haksız olduğunu bildikleri için rahattırlar ve bunu bilmek, çocukların yardım istemesini kolaylaştırır.

Çocuklarla ilk olarak sizin bildiğiniz ve tanıdığınız çocuk hakları hakkında konuşmaya başlayabilirsiniz ve en önemli çocuk haklarını açıklamaya çalışabilirsiniz:

Çocukların beraber yaşadığı ebeveynlerin ve diğer başka yetişkinlerin görevi, çocuklara iyi bakmaktır. Yaşayacakları bir yerin, bir evlerinin olması, sağlıklı yemek ve içmek, üstüne giyecek giysilerinin olması her çocuğun hakkıdır. Çocuklar hastalandığında sağlık hizmetine ulaşabilmeleri, bir doktorun onları muayene etmesi, onları iyileştirebilecek ilaçları alabilmeleri de bir çocuk hakkıdır. Eğitim, her çocuğun hakkıdır. Her çocuk, ebeveynleri para vermeye mecbur kalmadan eğitim görebilmeli ve okula gidebilmelidir. Her çocuğun, boş zaman geçirmeye hakkı vardır. Hiçbir şey yapmak zorunda olmadıkları, sadece oynayabilecekleri ve dinlenebilecekleri zamanı olmalı. Hiçbir çocuğa kötü davranılmaz.

Yetişkinler, hiçbir çocuğa farklı bir dil konuştuğu için, farklı görüldüğü için, cinsiyetinden dolayı ya da kendini herhangi bir cinsiyete ait hissedip hissetmediği için, becerilerinden ötürü, etnik kimliğinden veya sahip olduğu pasaporttan ötürü, engelli olduğu için ya da özelliklerinden dolayı farklı davranmaz.

En önemli haklarından biri, her çocuğun kendini güvende, güçlü ve özgür hissetme hakkıdır. Nerede, ne zaman ve kiminle kendini güvende hissediyorsun? Nerede ve ne zaman kendini güçlü hissediyorsun? Ne zaman ve kiminle kendini özgür hissediyorsun?

Önemli bazı çocuk hakları:

- Düşüncelerini ve görüşlerini özgürce dile getirme hakkı
- Sağlıklı olma hakkı
- Sosyal yardım hakkı
- Şiddetsiz yetişme hakkı
- Engelli olma durumunda özel bakım ve eğitim hakkı
- Oyun ve boş zaman hakkı
- Eşitlik hakkı
- Eğitim hakkı
- Savaştan korunma ve iltica (sığınma) hakkı
- Ekonomik ve cinsel sömürden korunma hakkı

Çocuk hakları hakkında daha fazla bilgi için:

- <https://www.kija.at/kinderrechte>
- <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- <https://www.unicef.org/turkiye/media/7176/file/%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1na%20Yolculuk.pdf>

Şiddet ve yardım imkanları ile ilgili çocukların anlayabileceği seviyede örnek cümleler:

Savaş

Şiddet, mesela savaşın olması demektir. Savaşta insanların evleri yıkılır, insanlar öldürülür, birçok insan hayatını kaybeder. Öyle bir durumda çocukların yeni bir eve hakkı vardır. Bu, çoğu zaman güvende olabilecekleri başka bir ülkede olur.

Fiziksel şiddet

Şiddet, çocukların dövülmesidir ve bu yasaktır.

Ebeveynlerin ve başka yetişkinlerin, çocukları dövmesi ve onlara zarar vermesi yasaktır.

Bazen ebeveynler ve yetişkinler, çocuklara yeterince gıda ve içecek vermezler veya çocuklarına iyi bakmazlar ya da bakamazlar. Mesela; çocukların temiz olmalarına, yıkanmalarına, üst başlarına özen göstermezler ve zararlı maddelerin çocukların eline geçmemesine dikkat etmezler. Buna ihmal denir.

Ebeveynlerin, çocuklarını azarlaması ve onlarla konuşmaması veya her şeyde çocuklarını suçlamaları da şiddettir. Kırıcı, incitici sözler söylemeleri de şiddettir. Buna psikolojik ya da ruhsal şiddet de denir. Şiddetin bu çeşidi de yasaktır; çocuğun kendini suçlu, değersiz ve kötü hissetmesine sebep olur.

Önemli olan, çocukların bunları hiçbir zaman hak etmediğini ve her zaman iyi davranılmaya hakları olduğunu bilmeleridir.

Çocukların bire bir yaşamadığı, ama şahidi oldukları şiddet türü de vardır. Böyle bir durumda çocuklar, istemeden şiddete veya başka birine yapılan bir kötülüğe tanık olurlar. Mesela, ebeveynlerden birinin diğerine vurması veya dalga geçmesi, onurunu kılması, incitmesi ya da istemediği halde cinsel ilişkiye zorlaması, istemediği şekilde ona dokunması gibi. Çocuklar bazen yetişkinlerin birbirlerine kırıcı sözler söylediğini veya birbirlerini tehdit ettiklerini duyarlar. Bu, çocuklar için ürkütücü olabilir.

Yetişkinlerin, çocukları ihmal etmesinin birçok sebebi olabilir. Mesela; hasta oldukları veya başka bir sürü sorunları olduğu için olabilir; çocukları ihmal ederek kendilerini güçlü hissetmek istedikleri için olabilir ya da çocuklar onların umrunda olmadığı için de olabilir; fakat çocukların

sorumluluğu her zaman yetişkinlerdedir. Ne gibi sorunları olursa olsun, çocuklara iyi bakmak yetişkinlerin görevidir. Eğer bir yetişkin bu sorumluluğu yerine getiremeyecekse, başka yetişkinler çocuğun sorumluluğunu üstlenmelidir.

Cinsel istismar

Uygunsuz ve kafa karıştırıcı dokunuşlardan kaynaklanan şiddet de vardır. Yani yetişkinlerin; çocukların bacak arasına, poposuna, penisine, rahmine, vulvasına dokunması veya çocuklardan yetişkinlerin kendi özel bölgelerine dokunmasını istemesi. Bu yasaktır.

Çocukların, istismara uğramaları veya şiddet görmeleri halinde yardım isteme ve alma hakları vardır. O yüzden çocukların, yaşadıkları kötü olayları anlatabilmeleri çok önemlidir. Bunun için de çocukların, güvendikleri ve yardım etme cesareti gösterebilen yetişkinlere ihtiyaçları vardır. Çocukların güvendiği yetişkinler aileden ya da ailenin arkadaş çevresinden birileri, öğretmenlerden biri, çocuk hizmetlerinden bir sosyal hizmet uzmanı ya da polis olabilir. Çocukların, şiddetin hangi türü olursa olsun yaşadıklarını anlatmaya çalışması, yardım istemesi ve yetişkinler çocukların yaşadıklarını ciddiye almayınca vazgeçmemesi çok cesurcadır.

Çocuk ve gençlik hizmetleri

Ebeveynlerin veya çocuklara bakmakla yükümlü yetişkinlerin, bu sorumluluklarını yerine getirememesi halinde onların da yardıma ihtiyacı vardır. Avusturya'da mesela çocuk ve gençlik hizmetleri kurumu vardır. Bu kurum, çocuklara ve yetişkinlere yardım etmek için vardır; ebeveynle-

rin veya başka yetişkinlerin, çocukların şiddetsiz yaşam hakkını ellerinden alması halinde devreye girer. Çocuk ve gençlik hizmetlerinde çalışan uzmanlar, yetişkinlerle konuşup çocuklara iyi davranmaları için onlara yardımcı olmaya çalışırlar.

Kriz merkezleri ve birlikte yaşam evleri

Çocuklar, mesela sınıftan bir çocuğun aileden alınıp bir kriz merkezine yerleştirildiğini öğrendiğinde, çoğu zaman hiçbir yetişkin bundan bahsedip çocuklara açıklama yapmaz. Bu da demek oluyor ki çocuklar, kafalarında soru işaretleriyle ve korkularıyla yalnız kalır.

Çocuklara ne diyebileceğinizle ilgili birkaç örnek cümle:

Sınıfından "A" kişinin bir kriz merkezine yerleştirildiğini anlattın. Çocuklar, şiddet gördüğü için veya ihmal edildikleri için evde kalamayacakları zaman kısa bir süreliğine bir kriz merkezine yerleştirilirler. Orada ilk önce bütün stresi üzerlerinden atıp rahatlamaları sağlanır. Sonra çocuğun aileye geri dönüp dönmemesi-

nin uygun olup olmadığına veya bir bakıcı aileye verilmesinin ya da bir toplu yaşam evine yerleştirilmesinin gerekli olup olmadığına bakılır. Çocuğun, ailesinden ayrılması ağır ve üzücü bir durumdur; ama çocuk için hafifletici de olabilir. Hiç kimsenin, kendi ebeveynlerinin bile, bir çocuğa zarar vermemesi önemlidir.

Toplu yaşam evi, içinde çocukların birlikte yaşadığı normal bir evdir. Yatak odaları, oturma odası, mutfak, tuvaleti ve banyosu vardır. Çocuklar, toplu yaşam evinde çocuk hizmetlerinden uzman kişilerle birlikte yaşarlar. Bu uzman kişiler, çocukların haklarına ve kurallara uyulmasına dikkat ederler. Toplu yaşam evinde yaşayan çocuklar

hayatlarına normal bir şekilde devam ederler. Mesela okula gitmeye devam ederler. O zamana kadar bildikleri aileden daha başka bir ailede yaşarlar.

Sınıfta, "A" kişinin toplu yaşam evinde kendini nasıl hissettiğiyle ilgili konuştunuz mu? Bununla ilgili kafanı kurcalayan bir şey var mı?

Öfke

Öfke, şiddet ve istismar mağduru çocukların çok sık yaşadığı bir duygudur ve yaşadıkları bu duygudan dolayı kendilerini suçlu hissederler. Öfke, korku, üzüntü gibi duygular; bir çocuğun yaşamaması gereken bir şey olması durumunda olanları algılamaya yardımcı olabilecek ve bununla ilgili ipucu verebilecek önemli duygulardır. Hiç kimse bir şey fark etmediğinde, hiç kimse bir şey söyleme ve müdahale etme cesareti göstermediğinde ve bundan dolayı çocuklar kendilerini yalnız bırakılmış hissettiğinde öfke duyabilirler.

Eğer çocuğunuz çok öfkeliyse ona ne diyebilirsiniz?

Öfkeli olmanı anlıyorum (ya da görüyorum ki çok öfkelisin). Belki de öfkenden kafanı çatlayacakmış gibi hissediyorsun ya da her şeyi kırıp dökmek istiyorsundur. Bir insan bu kadar öfkeliyken pek de bir şey düşünemez. Sana yumruklaman için bir yastık getireceğim. Sonra da bir uzay mekiği hayal ederiz ve uzay mekiğine aya fırlatmak için kimi koyacağımızı düşünürüz. İstersen bir uzay mekiği bile çizebiliriz. Aya fırlatmak istediğimiz herkes uzay mekiğinin içine oturunca mekiği çalıştırırız. Inn innn...

Belki de sadece yalnız kalmak istiyorsundur. Eğer sonradan benimle konuşmak ve neden veya kime öfkeli olduğunu anlatmak istersen ben buradayım. Eğer konuşmadan sadece yanımda oturmak istersen de ben buradayım.

Eğer benimle konuşmak sana zor geliyorsa, başka kiminle konuşabileceğini ve kime güvenebileceğini düşün. Belki o kişiye bir not yazabilirsin ya da arayabilirsin. Bana söylemek zorunda değilsin. Önemli olan, kendini iyi hissetmen.

Bir çocuğun şiddet gördüğünü ya da istismara uğradığını anlatması halinde ilk olarak söylemenize yardımcı olabilecek birkaç cümle:

Teselli edin

Böyle bir şey yaşadığın için ve biri sana böyle kötü davrandığı için çok üzgünüm.

Adını koyun

O kişinin sana yaptığı şiddettir (ya da cinsel istismardır). Bir çocuğa hiç kimse böyle bir şey yapamaz, bu yasaktır.

Sorumlulukları belirleyin

Bu yaşadıkların senin suçun değil ve seninle bir ilgisi yok. Bu işin tek sorumlusu, bunu sana yapandır. Bunun için ondan bir şey (mesela bir hediye) kabul edip etmemiş olmanın hiçbir önemi yok.

Çocuğunuzun sorguya çekmeyin. Soru sormak istiyorsanız, açık sorular sorun; Örneğin;

Konuşmamız hakkında ne düşünüyorsun? İçinde bulunduğun bu yeni durumdan sonra kendini nasıl hissediyorsun?

Yakın zamanda evde veya okulda olmasını istediğin ne var?

Sizinle veya olanlar ile ilgili konuşup konuşmayacağına çocuğunuz karar verir; ama çocuğunuzun kendini nasıl hissettiğinin sizin için önemli olduğu sinyali verebilirsiniz.

Susmak, sadece şiddeti uygulayan kişinin işine yarar. Ne kadar inişli çıkışlı da olsa, elinize yüzünüze de bulaştırırsanız, çocuklara bu tabu ve utanç verici konuda yaşlarına uygun bilgi vermeye yönelik her türlü girişim, şiddetten kurtulmanın ilk adımı olabilir. Yapılması gereken, uyarmak değildir; çünkü uyarı insanın gücünü zayıflatır. Yapılması gereken, konuşmalarına ve yaşadıklarına anlamlandırma sürecine katkıda bulunmaktır ve yalnız olmadıklarının sinyali vermektir.